

Călin TIMOC
(Universitatea de Vest din
Timișoara)

Participarea dacilor la răscoala antiromană a pannonilor la începutul secolului I p.Chr.

Abstract: (The Participation of the Dacians to the Pannonian Tribes Revolt against Rome at the beginning of the 1st Century A.D.) The conquest of Gaul by Caesar and then setting the Rhine border in the next era paved the way Roman conquests along the Danube from the last decades of the first century BC .

Octavianus Augustus wanted his empire on the Danube border determined to have a natural border with the Barbarian world, north, and in order to fully control the most important trade route linking East and West Europe and also connect to the important "Amber Road "trade route connecting central Europe to the Baltic Sea area. In this context conquest Pannonia was inevitable and it will be carrying out general destinations as Agrippa and Tiberius emperor, but quite difficult due to frequent local riots. The most important was that of 6-9 years AD and that the future emperor Tiberius hardly choked it using a large number of troops.

Literary sources makes it clear that the Dacians, Pannonia eastern neighbors attacked each Danube valley in raids robbery, aggravated fragile Roman dominions. The imperial delegates in the area during the reign of Augustus had always to intervene militarily to reject attacks of the Dacians beyond the Danube, and in the era of emperor Tiberius to enter the territory of the Dacian tribes to pacify them

Keywords: Danube, Rebellion, Dacians, attack, Roman Army

Rezumat: Cucerirea Galliei de către Caesar și apoi stabilirea graniței pe Rhin în epoca următoare a deschis calea cuceririlor romane de-a lungul Dunării încă din ultimele decenii ale secolului I a.Chr.

Octavianus Augustus își dorea stabilitatea graniței imperiului pe Dunăre, pentru a avea o graniță naturală cu lumea barbară, nordică, dar și pentru a putea deplin controla cea mai importantă rută comercială care lega estul de vestul Europei și totodată se conecta la importantul „Drum al chihlimbarului”, rută comercială care lega centrul Europei de arealul Mării Baltice. În acest context cucerirea Pannoniei era inevitabilă și ea va fi realizarea unor generali destinați ai împăratului precum Agrippa sau Tiberius, dar destul de greu datorită deselor revolte locale. Cea mai importantă a fost cea din anii 6-9 p.Chr. și pe care viitorul împărat Tiberius cu greu a înăbușit-o folosind un număr mare de trupe.

Izvoarele literare lasă să se înțeleagă că dacii, vecinii estici ai pannonilor au atacat de fiecare pe valea Dunării, în raiduri de jaf, agravând situația fragilei stăpâniri romane. Delegații imperiali din zonă au trebuit în timpul domniei lui Augustus mereu să intervină militar pentru respingerea atacurilor dacilor dincolo de Dunăre, iar în epoca împăratului Tiberius să intre în teritoriul triburilor dacice pentru a le pacifica.

Cuvinte cheie: Dunăre, răscoală, daci, atacuri, armată romană

Cucerirea teritoriilor de la Dunărea de mijloc a fost un proiect al politicii externe romane de a modifica raportul de forțe în mediul barbar și de a-și proteja zonele până atunci cucerite, prin poziționarea armatei pe frontiere naturale¹.

Pătrunderea stăpânirii romane în *Pannonia* s-a făcut cu scopul de a controla „drumul chihlimbarului”, segmentul sudic al acestei importante rute comerciale și în acest context poate fi mai bine înțeleasă apariția și dezvoltarea economică a Aquileei, în spațiul nord italic, la sfârșitul secolului I a.Chr. – începutul secolului I p.Chr.

Prima încercare de pătrundere militară romană spre *Pannonia* datează din anul 119 a.Chr., odată cu primul asediu al Sisciei².

¹ Barkóczi 1980, p. 85.

Câmpia panonică era locuită pe atunci de triburi ilirice, panonice și celto-germanice, care la rândul lor erau prinse în diverse conflicte zonale, influențate fiind de mișcările devastatoare ale cimbrilor și teutonilor. Dacii, din bazinul carpatic, au devenit și ei activi, datorită vecinătății agresive a bastarnilor, aceștia din urmă fiind convinși încă de pe vremea regelui macedonean Filip al V-lea să se îndrepte spre nordul Italiei și în drumul rol să slăbească puterea dacilor și a scordiscilor. Timp de un secol au dat mult de furcă regilor daci³. Cu puțin timp înainte de a muri, marele rege al dacilor, Burebista distruge pe scordisci și printr-o campanie devastatoare pe boii și pe aliații lor taurisci. Se pare că deja din anul 88 a.Chr. slăbirea puterii politice a mai multor triburi panonice de acțiunile militare romane în *Illyricum* și a scordiscilor a creat premisele apariției unor noi triburi celtice în Câmpia panonică, cum a fost cel al eraviscilor, un neam cu o cultură materială superioară altor barbari⁴.

Avansul stăpânirii romane la Dunărea de mijloc poate fi periodizat în trei mari etape:

1. Cucerirea teritoriului dintre Sava și Drava începând cu anul 35 a.Chr. până la campania militară a lui M. Vipsanius Agrippa din anul 13 a.Chr., când romanii trebuie să înfrîngă o primă mare revoltă a triburilor din Pannonia;
2. Acțiunile viitorului împărat Tiberius, campanii militare repetate, cea din anul 12 – 9 a.Chr. și apoi în 6 – 8 p.Chr. când romanii au trebuit să recucerească zona și să fixeze garnizoane pe Dunăre (Aquincum fiind prima fortificație sigură de pe fluviu), iar în perioada următoare urmată de colonizarea cu veterani⁵.
3. Constituirea limesului panonic în epoca domniilor Tiberius și Nero și repopularea teritoriului cu populații strămutate (gen. Tampius Flavianus). Tot din această perioadă pentru a bloca mișcările dacilor, agenții romani aduc în spațiul dintre Dunăre și Tisa pe sarmații iazygi⁶. Definitivarea stăpânirii Dunării de mijloc s-a putut face abia sub împărații flavieni⁷.

În toate aceste etape, dacii au fost prezenți ca adversari ai romanilor și au urmărit să-și păstreze influența regională prin acțiuni de forță atât împotriva triburilor învecinate cât și împotriva garnizoanelor romane. Primul moment în care, în spațiul panonic, dacii se ciocnesc cu armatele romane este legat de expediția lui Octavianus Augustus, din anul 35 a.Chr. când cele 2 armate ale sale se înstăpânesc pe sudul Pannoniei, iar în anul următor romanii ating Dunărea, după ce înfrâng în prealabil toate triburile panonice și îi resping peste fluviu pe dacii apăruiți în zonă cu ocazia acestor evenimente belicoase⁸.

Atunci când triburile panonice aliate cu cele dalmatine caută să se elibereze de stăpânirea romană, nici dacii nu stăteau cuminiți, după cum ne indică izvoarele literare. În anul 29 a.Chr., L. Licinius Crassus respinge un atac important al dacilor spre sud, dar abia un deceniu mai târziu reușete generalul Cornelius Lentulus să îi scoată definitiv din Moesia. Din acel moment acțiunile dacilor se concentrează asupra Câmpiei panonice, începând cu anul 10 a.Chr. o atacă sistematic. Totuși nu reușesc să-și păstreze autoritatea în zonă pentru că în anul 1 p.Chr. intervine militar L. Domitius Ahenobarbus. Acest general roman nu se oprește aici ci merge mai departe în nord împotriva germanilor de pe Elba⁹.

² Barkóczy 1980, p. 86.

³ Barkóczy 1980, p. 87.

⁴ Nemeth 2007, p. 135.

⁵ Barkóczy 1980, p. 91.

⁶ Nemeth 2007, p. 140.

⁷ Barkóczy 1980, p. 90.

⁸ Barkóczy 1980, p. 88.

⁹ Nemeth 2007, p. 136-137.

Centrele de putere ale dacilor de pe cursul Mureșului inferior au fost anihilate tot în această perioadă de expediția lui M. Vinicius, care se folosește de susținerea flotei fluviale în acțiunea sa temerară.

Cea mai importantă acțiune de descurajare a dacilor de a mai participa la mișcările populațiilor barbare din spațiul pannonic o va întreprinde viitorul împărat Tiberius cu ocazia înăbușării teribilei revolte din Illyricum de la sfârșitul primului deceniu d.Hr. Această realizare va fi consemnata și pe *Monumentum Ancyranum*¹⁰:

Pannoniorum gentes, quas ante me principem populi Romani exercitus nunquam adit, devictas per T. Neronem, qui tum erat privignus et legatus meus, imperio populi Romani subieci, protulique fines Illyrici ad ripam fluminis Danui. Circa quod Dacorum transgressus exercitus meis auspiciis victus profligatusque est et postea trans Danuvium ductus exercitus meus Dacorum gentes imperia populi Romani perferre coegit.

Am supus puterii poporului roman neamurile pannonilor, la care înainte de a fi eu *princeps* nu pătrunsese niciodată vreo armată a poporului roman, neamuri învinse de Ti. Nero, care atunci era fiul meu vitreg și legatul meu, și am împins hotarele Illyricumului până la malurile Dunării. O armată a dacilor ce trecuse dincoace de fluviu a fost învinsă și distrusă sub auspiciile mele și după aceea armata mea, condusă dincolo de Dunăre, a constrâns neamurile dacilor să se supună dincolo de Dunăre, a constrâns neamurile dacilor să se supună ordinelor poporului roman.

Acțiunile lui Tiberius par să fi scos din uz sistemul defensiv dacic, cetățile de pe aliniamentul vestic al Carpaților. Piatra Craivii și Șimleul Silvaniei par să-și fi încetat existența în cadrul acestor intervenții militare de pedepsire a dacilor. În anul 12 p.Chr. campaniile militare romane din Pannonia sunt încheiate victorios¹¹. Foarte probabil acest război s-a încheiat prin încheierea unui *foedus* prin care dacii se angajau că nu mai deranjează *ripa Danuvii*. Faptul că ei nu vor respecta aceste angajamente față de romani va atrage după sine caracterizarea de „popor care niciodată nu a fost fidel” (*Dacorum gens nunquam fida*)¹².

Cauzele implicării dese a dacilor prin acțiuni devastatoare dincolo de Dunăre au și în cazul Pannoniei rațiuni economice. Luarea în stăpânire a drumului chihlimbarului de către romani în epoca lui Augustus a avut consecințe nefaste asupra comerțului dacic și după părerea lui Mihai Gramatopol la cre ne raliem și dacii nu au mai putut să-și desfacă mărfurile tradiționale la fel de liber ca înainte¹³.

Bibliografie

- Barkóczi 1980 - Laszlo Barkóczi, *History of Pannonia*, în A. Lengyel, G. T. B. Radan, *The Archaeology of Roman Pannonia*, The University Press of Kentucky, Akadémiai Kiadó, Budapest, p. 85-124.
- Gramatopol 1997 - Mihai Gramatopol, *Arta monedelor geto-dacice*, Editura Meridiane, București.
- Nemeth 2005 - Eduard Nemeth, *Armata în sud-vestul Daciei Romane*, Editura Mirton, Timișoara.
- Nemeth 2007 - Eduard Nemeth, *Relații politice și militare între Pannonia și Dacia în epoca romană*, Editura Tribuna, Cluj-Napoca.
- RgdA - *Res Gestae Divi Augusti / Faptele divinului Augustus*, ediție îngrijită de Nelu Zugravu, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, (2004).
- Tóth 2003 - Endre Tóth, *The Occupation of Pannonia*, în Zsolt Visy (edit.), *The Roman Army in Pannonia*, Teleki Laszlo Foundation, Pecs, p. 19-24.

¹⁰ RgdA, 30, 1-2.

¹¹ Tóth 2003, p. 21.

¹² Nemeth 2005, p. 25.

¹³ Gramatopol 1997, 150.